

Forgangur og öryggi gangandi vegfarenda á gönguþverunum

Rannsóknarráðstefna Vegagerðarinnar 2013 – Ágrip af erindi

Hörður Bjarnason – Mannvit

hb@mannvit.is

Skýrsluna *Forgangur og öryggi gangandi vegfarenda á gönguþverunum* frá desember 2012 er hægt að nálgast á vefslóðinni:

[http://www.vegagerdin.is/vefur2.nsf/Files/Forgangur_og_oryggi_gangandi/\\$file/Forgangur%20og%20oryggi%20gangandi.pdf](http://www.vegagerdin.is/vefur2.nsf/Files/Forgangur_og_oryggi_gangandi/$file/Forgangur%20og%20oryggi%20gangandi.pdf)

Aukin hlutdeild gangandi og hjólandi er mikilvæg sé ætlunin að skapa sjálfbærara og meira aðlaðandi umhverfi í þéttbýli. Þó að hraðalækkun og fækkun slysa sé oftast helsta ástæða hraðatakmarkandi aðgerða er æskilegt að aðrir þættir séu einnig skoðaðir svo sem sjónræn og efnahagsleg áhrif og áhrif á lífsgæði. Undanfarin ár hefur meira vægi verið lagt í að auka umferðaröryggi gangandi vegfarenda og sem útgangspunkt ætti að hanna allar götur á þann hátt að gert sé ráð fyrir gangandi vegfarendum og að þeir geti þverað götur á öruggan hátt. Við skipulag göngu- og hjólaleiða skal leitast við að hafa þveranir fáar og öruggar en auk hraðatakmarkandi aðgerða getur gott skipulag ásamt uppbyggingu og viðhaldi göngu- og hjólreiðastíga leitt til fækkunar slysa.

Gjarnan er staða gangandi á gönguþverunum óljós og eru ökumenn og vegfarendur oft á tíðum ekki klárir á því hver hafi forgang. Sérstaklega á þetta við um forgang gangandi á gönguþverunum án sérstakra gangbrautarmerkinga og hafa slys á slíkum þverunum oft leitt til umræðna um eðli þeirra. Í skilgreiningu á gangbraut skal gangbraut sérstaklega merkt með skiltum og yfirborðsmerkingum. Ekki er öllum vegfarendum ljóst að ökutæki hafi forgang gagnvart óvörðum vegfarendum sem ætla sér yfir gönguþverun, fjarri gatnamótum, sem ekki er merkt sérstaklega sem gangbraut þó um vel skilgreinda upphækkun sé að ræða.

Mynd 1. Löglega merkt gangbraut með hvítum samhliða röndum langsum í vegi (sebraut) og upplýsingamerki D02.11 báðum megin akbrautar.

Samanburður við erlend lög og reglugerðir sýnir á skýran hátt forgang gangandi þegar um er að ræða gangbrautarljós, löglega merкта gangbraut eða þegar ökumaður beygir þvert fyrir gangandi umferð á vegamótum. Við framhjálaup til hægri, göngubveranir eingöngu merktar með svokölluðum leiðilínnum og gönguleiðir í hringtorgum eru aðstæður hins vegar vegar ekki jafn skýrar. Mikilvægt er að allir vegfarendur þekki stöðu sína í umferðinni og því eru svona grá svæði ekki til að bæta öryggi vegfarenda. Ljóst er að tiltölulega einfalt er koma í veg fyrir þessa óvissu með uppsetningu á gangbrautarskiltum þar sem skipulagysfirvöld eða veghaldari vilja halda skýrum forgangi fyrir gangandi.

Frekar mismunandi er eftir sveitarfélögum hvar merktar gangbrautir eru staðsettar og fjöldi þeirra er mismunandi. Gangbraut eykur vissulega möguleika gangandi á að komast milli staða en er ekki alltaf öruggasti kosturinn í sumum tilfellum. Flestar þeirra rannsókna sem gerðar hafa verið á öryggi gangbrauta hafa ekki skoðað hvaða áhrif t.d. fjöldi akreina eða umferðarmagn hafa. Niðurstöður nýlegrar rannsóknar frá Bandaríkjunum sýna þó að á tveggja akreina vegi væri lítil sem enginn munur á slysatíðni gangandi fyrir merкта gangbraut annars vegar og hins vegar ómerкта göngubverun. Þó var sýnt fram á að fyrir gangbraut yfir fjölakreina vegi með ÁDU yfir 12.000 væri slysatíðni gangandi hærrí m.v. ómerкта göngubverun. Niðurstöður rannsókna sýna einnig að öruggast er að nota gangbraut samhliða öðrum hraðatakmarkandi aðgerðum (t.d. upphækkaðar eyjur, umferðarljós, þrenging götu, betri lýsing) og að ekki skuli leggja gangbraut yfir götur með fleiri en eina akrein í sömu átt án annarra samhliða aðgerða.

Mynd 2. Varhugaverð gangbraut yfir götu með fleiri en eina akrein í sömu átt.

Mjög margar gerðir af ómerktum þverunum er að finna á Íslandi og lítið samræmi milli lausna og við sumar aðstæður er vel skiljanlegt að gangandi haldi að um forgang þeirra sé að ræða. Er þá einkum um að ræða þegar vel skilgreind gönguleið í samgöngukerfinu er leidd í gegnum akbraut með upphækkun eða götumynstri sem gerir gangandi erfitt um vik. Hvort er það sá gangandi sem er að þvera akstursleið eða sá akandi sem er að þvera gangstétt með forgangi gangandi? Mikilvægt er að koma í veg fyrir þess konar aðstæður og skilgreina betur muninn á akbraut, gangstétt og gangbraut. Þá hefur töluverður þungi verið lagður í fræðslufni fyrir yngstu börnin í umferðinni að hvetja börn til að nota gangbrautir og hvað skuli gera við slíkar aðstæður. Jafn mikill þungi ætti að vera lagður í að kynna hvað skuli gera þegar engin gangbraut er nálæg heldur einungis annars konar göngubveranir.

Nauðsynlegt er að skipulagysfirvöld og veghaldarar samræmi aðgerðir á gráu svæðunum og vinni í sameiningu að gerð leiðbeininga hvað varðar öryggi og forgang gangandi í umferðinni. Munu slíkar leiðbeiningar hjálpa til að gera aðstæður sambærilegar um land allt sem kemur í veg fyrir óvissu og tryggir að staða allra vegfarenda sé skýr í umferðinni.